DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICO - CHIRURGICA,

De

FISTULARUM

NOVA, TUTA AC COMPENDIOSA SANATIONE,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO JUVENTUTIS PRINCIPE AC DOMINO

DN. FRIDERICO WILHELMO,

ELECTORATUS BRANDENBURG. HÆREDE,

&c. &c. &c.

IN ILLUSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA

Ex Decreto Gratiosissimæ Facultatis Medicæ

PRÆSIDE

PRO-RECTORE MAGNIFICO

DN. FRIDERICO HOFFMANNO, D.

MEDIC. ET PHIL. NAT. P.P., MEDICO ELECTORALI AULICO,

DN. PROMOTORE, PATRONO, PRÆCEPTORE AC MOECENATE AD ARAM DEVENERANDO.

PRO DOCTORIS GRADU

Ad XII. Martii M DC XCVII. horis ante & pomeridianis

In AUDITORIO MAJORI

Placidæ ac publicæ Philiatrorum censuræ offert

JOHANNES NICOLAUS Röper/

Halberst. Saxo.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Literis CHRISTIANI HENCKELII Acad. Typogr.

Dissertatio Inauguralis Medico-Chirurgica,

De

FISTULARUM NOVA, TUTA AC COMPENDIOSA SANATIONE.

I.

I ullus artifex judicio hominum expositus est, certe qui manu ægrotantibus opem fert, seu chirurgus est, quot capita tot sententiæ ac judicata de ejus effectis & sanationibus exaudiri solent; vulgus ad judicandum præceps & ineptum, omnem quem præstat effectum, fortunæ sive adversæ sive secundæ adscribit, nullo habito respectu ad morbi & ægrotantis conditionem aut ipsius chirurgi scientiam, unde nihil vulgatius nihil communius, quam quod distingvat inter fortunatum & infortunatum chirurgum; equidem non negandum, vim quandam in medendo quandoque intercurrere superiorem, qua in contrarium agente, quicquid tentatur, felici caret successu, loquente sic Magnifico DNO. PRÆSIDE, *Præceptore ac Mæcenate, de me ob maxima beneficia immortaliter merito:* (a) attamen genuina chirurgi fortuna quærenda potius est in ejus scientia, hinc etiam *Coo* fortunatus dicitur ἐπιστάμενος, scientificus, der seine Kunst wohl verstehet / qui nimirum ex-

(a) *In fundamentis suis medicinæ solidissimis. p. 194.*

quisite callet morbi ingenium, medicamentorum vires, & ex ratione omnia agit, uno verbo, rationalis. Pulchrum eloquium *Livii* est, (b) Cuncta, quæ summa ratione & consilio acta sunt, fortuna semper sequitur: exstat quoque insignis locus de fortuna medici apud *Hippocratem*, (c) *dum inquit;* medicina mihi jam inventa esse videtur, quæ sic habet, quæ docet singulas & consvetudines & occasiones, qui enim sic medicinam novit, minime fortunam respicit & exspectat, sed & citra fortunam & cum fortuna recte faciet.

II.

Quemadmodum ergo infelix medicus dicendus est, qui nec cognita morbi & ægrotantis indole ac causa nec perspectis medicamentorum viribus, eorum ratione temporis & doseos applicatione ægrum sanare conatur, sic etiam chirurgus infortunatus & omni successu felici carens est, qui præter jam dicta & manuali ἐνχειρέσει destitutus temerario ausu opus suum exsequitur; talis farinæ autem turpe dictu, ast verissimum, plurimi sunt, hinc quando successu destituuntur, fortunam ceu *humanarum rerum præsidem* imprudenter incusant. Quocirca danda non minus chirurgo quam medico sedulo opera est, ut addiscant vera naturæ, quibus agere solet, principia, ut rerum causas calleant, vereque rationales reddantur, sic omnia ex voto succedent, & magna præstabunt, quæ impossibilia credit ignarum chirurgorum vulgus; In exemplum hic adducam fistularum cujusvis generis facilem & compendiosam curationem experientiæ & rationis ductu inventam. Quam execrandum malum sit ulcus hoc fistulosum, & in quantum illuserit vulgarem medendi rationem, res inter chirurgos notissima est, nihilominus via ac methodus mihi cognita est multiplici experientia & ratione corroborata, facili negotio & ultra quoddam incommodum brevi dirum hoc malum sanare & superare, & quoniam specimen profectuum meorum edendum fuerit, placuit, hanc materiam majori industria & exqui-

(b) *lib. 5. cap. 19.* (c) *tom. 1. de loc. in homine §. 58. pag. 393.*

exquisitiori indagine impræsentiarum agitare. Ut autem hi mei conatus felicissimus sortiantur eventum, supremum numen devotis veneror precibus, velit sua gratia & nunc & imposterum mihi adesse quam benignissime.

III.

Nolo autem circa nominis enodationem ac derivationem fistulæ diu morari, bene memor istius moniti apud *Cartesium*: (d) *ne longiores simus in verbis quam in rebus ipsis*. Brevissime itaque eam præmittam: fistula ergo nomen suum obtinuisse videtur vel ab arundinearum fistularum similitudine annotante *Paræo*, (e) vel quod imitetur fistula musicum aliquod instrumentum, ut volunt *Galenus* & *Trincavellius*, (f) quandoquidem in iis cavitas & ductus deprehenduntur, arundinum cavitatibus & musici instrumenti ductibus non dissimiles. Græcis audit σύριγξ, ἕλκος κολπώδες καὶ τυλώδες, germanis dicitur, eine Fistel/ ein Röhr= oder Hohl=Geschwär/ ein Fistulirter Schade. Est autem fistula ulcus sinuosum inveteratum arctum & oblongum interius & exterius callosum aliquatenus indolens; ulcus vero dicitur, quia nimirum fœda & impura est continui solutio, seu filamentorum, quibus solidæ partes constant, dilaceratio, unde cavitas quædam nascitur, quæ putridam & mali odoris lympham in sinu suo fovet; ulcus tale pus minus bonum & coctum gignit, sed magis ichorosam acrem materiam effundit, in quo etiam differt ab abscessu, qui ingens cavitas est, quæ copiosum & bonum pus complectitur: Oblongum solet esse, in principio arctius cum oris præduris tumentibus & inversis, in profunditate autem augustius fieri solet; Oræ præduræ & callosæ cicatrice interdum obducuntur tenui, sed quæ mox disrupta ulcus renovat, quandoque etiam materia acris copiosa contenta alias vias quærit, & novo orificio foras prorumpit.

IV.

Quod attinet fistularum subjectum, sciendum, quod in omnes machinæ nostræ solidas partes invadere soleant, non

 enim

(d) *Princip. part. 1. §. 74.* (e) *lib. 12. cap. 21.*
(f) *lib. 3. de compos. med. cap. 13.*

enim tantum in carnem agunt eam exedendo, ſed & glandulas earumque vaſa, arterias & venas, nervos, tendines & cartilagines adoriuntur, ubi acerbum ſæpius dolorem commovent, imo ipſa oſſa primum tenella, deinde ſolidiora depaſcunt, quæ putrida carioſaque facta materiam peſſimi odoris fundunt & ſanationem efficiunt difficillimam. Has autem partes tanquam ſubjectum generalius intimius ut rimemur, operæ pretium utileque fore judicamus, exinde enim fiet, ut in ſequentibus eò felicius occurrentia phænomena expiſcari posſimus. Omnes itaque, quas diximus, partes ſolidæ ex fibris conſtant, hæ ſunt earum prima ſtamina & filamenta, hæ prout magis vel minus craſſæ, teneræ & ſubtiles exiſtunt & prout rectum vel obliquum ſitum habent & quo compactius vel laxius coeunt, varia conſtituunt organa, ſic in medio laxius, in principio autem & fine ſtrictius coeuntes lineamque rectam ſequentes, muſculos, eorumque funiculos ob ſtrictiorem unionem albos nominatim tendines efformant, motus totius machinæ inſtrumentum aptiſſimum; ſtrictiſſime vero ſeſe coadunientes oſſa tanquam fulcra, quibus corpus ſuſtinetur, producunt; hæc ſi adhuc mollia ſunt & laxiora formam cartilaginum induunt. Porro, ſi diverſimode hæ fibre ſuper ſe ſunt ſtratæ, præſertim autem transverſim, membranæ & tunicæ evadunt; Ulterius, ſi inſtar cannæ indicæ perforatæ & ex alba cerebri ſubſtantia progredientes cavos conſtituunt funiculos, nervorum nomen ſuſcipiunt; Ex hiſce fibris circulariter, longitudinaliter & transverſim deductis cœtera omnia vaſa ſpeciatim arterioſa, venoſa lymphatica originem habent; quod glandulas denique attinet, nihil aliud illæ ſunt, quam vaſorum minutiſſimorum ex fibris jamdictis conſtitutorum implicatus nexus, ingrediuntur eos nervi & carnea fibroſa filamenta, quæ varie & horizontaliter circumducuntur, exterius membrana valde tenſa inveſtiuntur; Videmus itaque ex hiſce allatis omnes ſolidas partes ex uno conſtare principio fibroſo, & quod ſaltim differentia harum partium â magnitudine ſitu ordine & uſu deſumenda veniat, notandum hic adhuc eſt, quod omnes hæ fibræ quales quales

etiam

etiam sint, liquore vel sangvineo vel nerveo, vel aqueo turgeant, â cujus præsentia suum esse & robur omnino dependet, & qui, quando erosio harum fibrarum fit, exitum affectat & effluit.

V.

Hæ fibræ jam enarratæ omnes partes totales constituunt in corpore nostro, & has aggreditur fistula; remanet saltim adhuc quæstio, an fistulæ etiam invadant ossa, quod tamen non vero simile videtur, dum dura sint & resistentiam habeant; respondemus ergo, licet resistant & duriora sint, tamen successu temporis exedi posse, affirmat aphorismus *Hippocratis* (g) Quæcunque, *inquit*, ulcera annua sunt, in iis os abscedere necessum est: ulterius observationes passim testantur, sic recenset *Dn. Muys*, (h) quod ex ulcere fistuloso aliquot fragmenta ossea protraxerit; nos quoque aliquot observavimus exempla, quæ tamen inferius, ubi commodior erit locus, enarrabimus; Denique huc collimat methodus medendi, quæ tradita à *Vigone*, (i) à *Sculteto* (k) & aliis est: subire itaque possunt omni jure subjectum secundarium.

VI.

Ulterius nunc progrediemur, & quoniam fistula in singulis partibus propria quædam habet, ut *Celsus* (l) loquitur, opus quoque erit, ut specialius in ipsas pro partium conditione inquiramus, aliam enim naturam, aliudque ingenium & mores fistulæ assumunt, aliamque exigunt sanandi viam, prout partes tendinosas, osseas, musculosas, nerveas membranaceas magis vel minus invadunt, unde etiam diversa pro partibus affectis fluxerunt fistularum nomina, ut dicatur *lacrymalis*, *maxillaris*, *genæ*, *colli*, *pectoris*, *abdominis*, *ani* & ejusdem generis; singulas has seorsim spectabimus; ejusque physiologiam brevibus tradamus, ne hac neglecta idem nobis accidat, quod illi apud *Marchette*, (m) qui orificium urinarium

(g) *lib. 6. aph. 45.* (h) *chirurg. rat. obs. 2. decad. 4.*
(i) *in chir. part. 1. lib. 4. cap. 18.* (k) *in armament. chirurgico.*
(l) *lib. 5. cap. 28.* (m) *obs. 60.*

rium in pudendo muliebri pro fiſtula habuit; Exordium autem facimus â fiſtula lacrymali, cujus primarium inhæſionis ſubjectum eſt ſaccus ille lacrymalis, qui ſitus eſt in majori oculi angulo, & eſt nihil aliud, quam oſtium canalis, per quem liquor promanans à lacrymali glandula in naſi cavitatem prolabitur; *Veteres* hoc in loco fingebant glandulam, quæ tamen ab oculatioribus anatomicis nunquam hic obſervata fuit. Audiamus hac de re *Dn. Tauvry*: (n) Hæc glandula, inquit, non reperitur in homine, ſed loco ejus productio quædam ſive ſaccus, qui proprie loquendo eſt introitus in canalem, per quem lacrymæ effundendæ in cavitatem narium defluunt; Confirmat id ipſum *αὐτόπτης Petr. Dion.* (o) Anatomici, *inquiens*, lacrymalem glandulam ſuperadjiciunt in majori oculi angulo poſitam, ſed falluntur, nulla enim in homine occurrit, arbitrantur, illam prominentiam & carunculam, quæ tamen eſt membranæ palpebrarum coitio, eſſe glandulam; Secundarium ſubjectum ſunt partes circumjacentes maxime ſinus ethmoidales, qui in naſum terminantur, & materiam mucoſam ibi deponunt, item os naſi ungvis appellatum, quod totidem interdum perforatur, eſt hoc exile & tenue circa internum oculi angulum, ad oſtium canalis naſalis ſitum, poſitæ ibi quoque ſunt rami ex arteria carotide & vena jugulari, item productio nervi â quinto & ſexto pari.

VII.

In fiſtulis maxillari & genæ totum tractum â glandulis parotidalibus & apophyſi maſtoidea ad annulum primum arteriæ aſperæ pro ſubjecto agnoſcimus, quo referri etiam debent præter cutem externam & pingvedinem vaſa ſangvinea, muſculi buccinatoris portio, muſculi labiorum maſſeter & biventer, qui omnes ſunt vel labiis movendis vel motui maxillæ inferioris, quæ tantum eſt mobilis, dicati; Poſitæ quoque ibi ſunt glandulæ eximiores diverſi generis & magnitudinis cum inſignibus ductibus & vaſis ſalivalibus. Conglobatorum innumeræ ſunt in labiis & palato, conglomeratæ ſunt paroti-

des

(n) *in anat. nov. part. 2. cap. 7. p. 357.*

(o) *in Anat. corpor. human. p. 370. & 371.*

des, quæ totum illud ſpatium replent, quod interjicitur angulo poſteriori mandibulæ inferioris & apophyſi maſtoideæ. Infra maxillares internæ locatæ ſunt ſeu *Warthonianæ* ab illarum ductus inventore ſic dictæ, hæ ſi læſæ ſunt, lympham puram copioſam fundunt; Vidimus nuperrime virginem, quæ laborabat fiſtula maxillari, cujus orificium exſtabat in eminentia oſſis maxillaris ad latera colli, tranſibat per medium glandulæ Warthonianæ & terminabatur in dente molari extremo, dente non evulſo, primum ſangvis exſtillabat purus tam intra quam extra os, interjectis aliquot diebus pura exſtillabat lympha, maxime quando loquebatur vel cibum maſticabat, cujus origo haud dubie glanduloſæ hujus læſioni adſcribi debet, feliciſſime tamen noſtra methodo exquiſita ſanatio ſequebatur. Trahi quoque huc poſſunt dentium fiſtulæ, in vulgus enim notum & expertum eſt, quod ferme nulla genæ fiſtula absque dente carioſo fiat, quo extracto ſponte malum evaneſcit. Meretur huc recenſeri ſingularis & curioſa quædam obſervatio, quam *Venerandus meus DN. PARENS* in principe quadam Sereniſſima Quedlinburgenſi annotavit; Vexata hæc diu fuit ulcere fiſtuloſo genæ, omnibus fruſtra adhibitis remediis â celeberrimis etiam Medicis præſcriptis. Chirurgus è vicinia accerſebatur, qui adveniens ſuſpicabatur de dente carioſo, quem cum nõ invenit, ſed loco ejus tumorem quendam gingivæ, judicat latitare ibi mali fomitem, ſumſit lanceolam, eumque licet omnibus circumſtantibus medicis & reliquis chirurgis diſſvadentibus aperit, ſic in conſpectum veniunt ſequenti die feſtucæ & radices olim à dente extracto relictæ, quibus ſingulari cum inſtrumento extractis, demitur ſimul longa ac rotunda membrana, hinc fiſtuloſum ulcus externe incipit guttulas aliquot ſangvinis fundere, & intra paucos dies curata fuit diu ſatis macerata hæc Princeps. *Dn. Muys* (p) nonnulla fraementa maxillæ inferioris exeuntia ex fiſtula obſervavit. Ejusmodi & nos quoque vidimus in virgine illa, cujus ſupra mentionem fecimus.

(p) *loc. citat.*

VIII.

Obſervatur quoque fiſtula in collo, per collum ſignificamus productionem thoracis, quæ initiū ſumit ab atlante, qui eſt prima prope caput vertebra & terminatur in primam thoracis, quæ vocatur eminens; longitudinem colli conſtituunt ſex vertebræ, pars anterior guttur, poſterior cervix appellatur, de priori ſaltim, quoniam tarius in poſteriori fiſtula gignitur, dicendum eſt, complectitur autem guttur præter vaſa ſangvinea jugularia & carotidalia lymphatica etiam & nervoſa, oeſophagum, arteriamque aſperam, quæ etiam ſubjecta diro noſtro malo eſt, ſic fiſtulam, quæ tranſibat per duos arteriæ aſperæ annulos, deſcribit *Marchette* (q). Notandum eſt, quod interdum talis fiſtula ſinus multos faciat & ſubrepat ipſas claviculas, qualem obſervationem annotatam lege apud *Scultetum.* (r) Præterea adoritur quoque ſævum hoc morbi genus ipſum pectus, quod conſtat ex tribus diverſis ſubſtantiis ex oſſea nimirum, cartilaginoſa & carnea, quoniam non ſolum inſervit cordi & pulmonibus tuendis, ſed etiam ſui ipſius extenſioni ac compreſſioni congruenter ad partium iſtarum motum, has partes quoque fiſtuloſum ulcus occupare ſolet: quod & ipſam pectoris cavitatem cum cordis eroſione & perforatione tranſierit, obſervatum eſt à *Marchett* (s). Denique umbilicalem fiſtulam ad inteſtina tendentem rariſſimam, obſervavit idem *Marchett.* (t) Ipſe *Hippocrates* (u) ſimilem umbilici fiſtulam ex vulnere obſervavit, ex qua nonnunquam magnus proveniebat lumbricus, unde judicatum fuit, inteſtinum ſimul fiſtula fuiſſe tactum, ex quo perforato lumbricus prodiit.

IX.

Reſtat adhuc exploranda illa fiſtula, quæ circa ſedem exoritur, & ani fiſtula nuncupatur, occupat hæc primum vaſa

(q) *in obſ. chir. obſ. 37. p. 91.*
(r) *armament. chir. part. 2. obſ. 50.*
(s) *l. cit. obſ. 47.*
(t) *obſ. 53.*
(u) *epid. lib. 6.*

ſa venoſa hæmorrhoidalia, quæ ut *Tauvry* (w) *inquit*, anum quaſi corona cingunt, horum munus eſt, ſangvinem per arterias allatum revehere, in his facilis ſtagnatio ſangvinis accidit, præſertim propter ſitum perpendicularem, ubi aſcenſus ſemper difficilis, deinde etiam compages inteſtini recti nimis laxa eſſe ſolet, quare ob debilitatem toni partis hujus ſangvis ibi ſubſiſtit, tenues vaſorum tunicas diſtendit & acrem corroſivam tandem indolem induit, & affectus dicitur hæmorrhoidis cœca, ab hoc ſemper originem ſuam petunt ulceroſi ani & partium circumjacentium muſculorum & ipſius ſphincteris ſinus, cruor enim ſeroſus extrinſecus ſumma acredine imbutus inteſtini recti membranas reliquasque conterminas carnes perrodit atque exedit; De fiſtulis hiſce ingentem tractatum, qui legi meretur, ſcripſit *Hippocrates*, qui uti author medicinæ vetuſtiſſimus, ſic etiam optimus quoad ſanandi hæc ulcera methodum. *Marchette* (x) fiſtulam ani in infante adhuc ſatis tenero obſervavit atque curavit.

X.

Hiſce jam perſpectis ad generationem fiſtularum progredimur, qua cognita curationis via felicius inveniri poterit; ſcite ait *Hippocrates* (y), Medicus, qui ſufficit ad cognoſcendum, ad ſanandum etiam ſufficit: ſeu prout ſeſe explicat (z); qui cauſas corporis affecti probe agnoſcit, potens eſt valde ea adferre, quæ corpori proſunt. Multa autem ſunt, quæ ulcerum horum productioni velificantur, ex quibus potiſſimum locum obtinet ſuccorum vitalium & maximè lymphæ impuritas, veteribus dicta *cacochymia*, recentioribus *ſcorbutus*, ex improbo victu aut ex viſcerum aut emunctoriorum prava affectione contracta; Salia nimirum corroſiva acria magna potentia agendi inſtructa pene omne abſolvunt punctum, utpote quæ ſpiculis armata inſtar gladiolorum fibras carneas

(w) *loc. cit. pag. 26.*
(x) *pag. 192.*
(y) *lib. de arte.*
(z) *libr. de flatibus.*

discindunt ac dissolvunt, ossium lamellas duras & tenues tubulos, quibus sese inferunt, acrimoniâ sua consumunt, cariemque inducunt, quosvis minutissimos in cartilaginibus ac glandulis angustissimis porulos intrant, & acrimonia sua exedunt exteruntque, nerveos quoque ac membranaceas partes consumunt magno cum dolore & cruciatu. Compertum enim ex chymia mechanica est, quantum jus in durissimis corporibus solvendis v. gr. cornubus, dentibus, ossibus animalium possideant acida, uti spiritus nitri, salis, oleum vitrioli & aceti concentratus: membranæ animalium & vulgo vesicæ ab effluviis spiritus nitri ex facili corroduntur & in minimas partes discerpuntur, molliores quoque carneas vivas brevi destruunt, uti id cernere licet in fontanellis ab acidis excitatis. Similis generis utut intertexta lymphæ, mucilagini ingenerantur quoque corpori nostro, quæ, quamdiu hoc involucro tenentur in partes haud quaquam desæviunt, donec diuturnitate temporis per moram ac stasin â visco hoc nudata corrosivi impetum in partes adjacentes exerceant. Sicuti itaque omne ulcus, sic quoque in principio fistulas præire solet inflammatio partis, quæ nil nisi obstructio est minimorum porulorum à stagnante sangvine vel lympha transitum ætheheorum globulorum liberiorem retardans, unde dolor, tumor, rubor, arteriolarum distensio exsurgunt; salia enim incarcerata ob motum vehementiorem & attritum ætheris subtiliora & acriora reddita intime penetrant solitos partium tubulos, ipsos dilacerant, unde necessaria stasis sangvinis, ex hac corruptio & pus, quod acrimonia sua magis corrodit partes, majoremque cavitatem & sinum format, exoritur. Etenim conspicimus inflammationes demum, ubi nimium quantum fibrillæ fuere passæ, parere ulcera, minus autem, si penetrant salia, sed solæ prodeunt inflammationes: Jam autem, salium morbosorum acrium in corpore genesis maximam partem dependet ab oppilatione emunctoriorum, per quæ sordes hæ salinæ sulphureæ à vitalibus fluoribus ordinarie secernuntur, hæc autem in corpore relicta, non tantum polluunt sangvi-

gvi-

gvinis & lymphæ fluorem, verum etiam concitatiores motiones, fibrarum irritationes efficiunt, quibus motibus increscentibus salia hæc variè atteruntur, majoremque acredinis vim acquirunt: motus enim est, quia salia varie modificat illaque diversissimæ indolis producit.

XI.

Ex hisce jam adductis facile patebit ratio, cur scorbutici, hypochondriaci, cachectici, lue venerea affecti, splenetici, quibus viscera minus salva, sed obstipata infarcta & corrupta sunt, ob succos impuros ac salinos tam frequenter ulceribus varii generis imo ipsis fistulis corripiantur; Item constabit ratio, quare omnia illa, quæ ad discrasiam acido viscidam humorum contribuunt, uti crassus & salsugine imbutus aër, victus salsior & viscidior, ordinariarum excretionum retentio vel suppressio, ulcera ejus generis non tantum pariant & producant, verum & producta foveant, & illorum curationi resistant, hæc enim ulceri materiam ac pabulum suggerunt, quibus non remotis, illud sanescere minimè poterit. *Hildanus* uteri fistulam, quod notabile est â suppressis observavit mensibus (1). In viris hæmorrhoides suppressæ ob stagnationem sangvinis acrioris & viscidi fistulosa circa anum produxerunt ulcera, observante *Hildano.* (2) *Excellentissimus Dominus Dolæus* (3) mulierem post lochiorum fluxum suppressum vidit copiosissimis crurum ulceribus infestatam.

XII.

Præterea noster affectus natales suos sumit ab ulcere præpostere tractato in partibus præsertim glandulosis, testatur id ipsum *Guido de Caulico*, (4) fistulam, *inquiens*, plerumque præcedunt ulcera cavernosa. Inter alia probat hoc fistula lacrymalis ex ægylope & ani ex hæmorrhoidibus exulceratis; Memorabilis qvoqve mihi occurrit casus, qvem nu-

 per

(1) *obs. 61. cent. 2.*
(2) *obs. 75. cent. 2.*
(3) *in encyclopæd. chirurg. Cap. de ulcerib.*
(4) *tract. 4.*

per *Halberstadii* apud *DN. PARENTEM* annotavit: Juvenis nimirum corripiebatur febricula cum horripilatione præcedente, hanc subsequebatur tumor ingens circa regionem lumbarem, in consilium vocabatur rudis quidam & magis sacrificandi quam chirurgicæ artis peritus balneator, qui judicans tumorem hunc esse luxationem femoris, arripit ossa, illaque fortiter distendit summo cum ægri tormento, tumor autem distensione hac disparere noluit, hinc quid factu opus sit nesciens, emplastrum applicat ad fracturas, quo ulterius materia contenta ulcerosa satis maturata sinus faciebat, elapsis quatuordecim diebus, vidit, quod tumor mollescat sponte sua, apparente in superficie cutis eruptionis signo, hinc brevi temporis spatio pus erumpebat, quod dum profundius propter moram penetrasset, & altos egisset radices, in fistulam degeneravit horrendam, quæ duos accepit canales, alterum in loco affecto, alterum circa anum; Similem ferme historiam consignavit *Vir in operationibus suis experientissimus Dn. Sölingen* (5): Facile enim, quando abscessus maturos non recto tempore aperti vel in loco decliviori aperturam non instituit chirurgus, fistulam excitare potest. Præterea experientia docet, ex vulneribus progigni quoque fistulosos sinus, quod accidere solet, quando instrumentum, quod vulnus infligitur, non recta via sed oblique transit, dum quis positura ac situ non recto, sed inflexo ac curvo vulnus accipit, cavitates tunc facile formantur, quæ si non rite â stagnantibus humoribus deputantur, callos producunt & materia alio in loco decliviori erumpit, sicque fistulæ fiunt; fistulas â trajectione globi plumbei bombardæ per obliquum facta quinque inde natas consignavit sæpius laudatus *Dn. Marchette* (6). Idem quoque accidit, quam curam vulneris chirurgus protrahit, quod in principio facilioris curationis est, postea ob symptomata, quæ hisce complicari solent, difficillime sanantur: Sic hic locorum in filiolo *Galliæ lingvæ Informatoris* observavi fistulam lacrymalem horrendam, hæc originem suam debet vulneri per casum

(5) *In chir. operat. p. 195. part. 2.*

(6) *obs. 56. p. 303.*

ſum ab alto excitato & poſte â chirurgis male tractato, terminatur hæc in os ungvis naſi, jamque per annum duravit, & quoniam jam os ibi carioſum ſuſpicor, curatio difficilior ejus evadet. Denique conſtat experimento queque & obſervatione, uſum remediorum acrium, calidorum in ulceribus & vulneribus, dum majerem humorum affluxum ac ſtaſin producunt, occaſinem fiſtulis præbere.

XIII.

Porro etiam ſi ſinus & abſceſſus aperti non legitime depurantur, fiſtula gigni poteſt, ſordes enim ibi hærentes majoris acrimoniæ & eroſionis participes fiunt, quæ proximas partes conſumendo ſinus majores & callos efficiunt; fit autem hoc maxime in vulneribus & ulceribus partium glanduloſarū v. gr. glandularum maxillarum, parotidalium, ſubaxillarium (quale citatus ſæpius *Dn. Marchette* exemplum habet (7), mammarum, ingnimalium, ſolet in hiſce partibus continuus eſſe affluxus humorum ob diſciſſos ductus lymphaticos; ſi itaque ipſis non liber affluxus & exitus conceditur, vappeſcant, corrumpuntur, acredinem contrahunt, unde ſinus anguſti & oblongi callique ſuccreſcunt; ſic memini caſus, qui contigit ante aliquot annos *Halberſtadii*, dum Iudæa quædam laborabat ex tumore duro in mamma ſiniſtra, chirurgus vocatus jam famoſus apud chirurgorum vulgus ob multos chirurgiæ libros compilatos, tumorem ſuppuratum aperuit, cum autem ſimul ductus inſigniores lactei læſi erant, non potuit non, quin continuo exſtillaret lympha chyloſa cum pure, neglecta â chirurgo hoc omni purificatione, humor exeſione ſinum ingentem gignebat, qui fiſtuloſam reddebat totam mammæ ferme ſubſtantiam, advocabatur ergo alius & quidem prudentior chirurgus, qui originem mali rectius penetrans impoſuit brevem canalem argenteum orificio fiſtulæ, ita ut pus liberum haberet exitum, purificat ulcus interno decocto ex myrrha, aloe, fl. roſar. & vino parato, quod ſingulis diebus aliquot

(7) *obſ. 58. p. 95.*

quot vicibus syringa injecit, sic intra decem dies grande hoc ulcus fistulosum felicissime sanatum fuit; Ad fistularum ani generationem multum facit fortior motus maxime equitatio, ab hâc enim diductio & extensio vasorum hæmorrhoidalium facile fieri potest, quod jam suo tempere notavit *Hippocrates* (8). Gestatio fœtus, dum hac venæ comprimuntur, & per illas sanguinis circulatio lentior fit, cœcas hæmorrhoides in nonnullis inducere solet, quale exemplum exstat in *Horstio* (9) & *Lossio* (10). Observamus quoque â nisu vehementiori parturientium vasa hæmorrhoidalia valde distendi & cœcas hæmorrhoides producere, quæ improvide & minus decenter tractatæ facile in fistulas abeunt.

XIV.

Aspectis jam causis tam proximioribus quam remotioribus, quæ affectnm nostrum generant, dispiciendum jam erit de rationibus phænomenorum & explicatione illorum, quæ fistulas assidue comitari solent. Observamus autem perpetuo in fistulis callum formâ fistulæ instrumentalis, cujus naturam & causam paucis evolvimus: callus ergo caro dura est, indolens impediens in ulceribus consolidationem; Duries partium solidarum in corpore nostro varias agnoscit causas. Compertum enim ex philosophia mechanica est, quam diu per corporis poros fluidum quoddam circulatur & fertur in copia sive æthereum sive liquidum quoddam aliud sit, tamdiu partes mollitie quadam gaudere, simul ac autem pori obstipantur materia crassa angulari, ac itus & reditus fluidi cujusdam impeditur, partem majorem renisum & â coarctatis poris duritiem acquirere, uti id multis experimentis probare licebit. Præterea ad corpus compactum & solidum efficiendum multum quoque contribuit incumbens atmosphæræ ambientis pondus, utpote liber aëris aditus ad partes molles pondere suo poros comprimit, fibrillas, ex quibus partes contextæ sunt

(8) *lib. de fistul.*
(9) *lib. 1. obs. 16.*
(10) *lib. 3. obs. 28.*

ſunt, arctius conjungit, exhalationes vaporum impedit, ſicque omni expreſſa fluiditate ſtabile & firmum efficit corpus; Quantam compreſſionis vim aër atmoſphæricus habeat in corporibus, ex quibus aer internus expulſus eſt, confirmant adhæſiones firmiſſimæ cylindrorum marmoreorum accurat politorum, nec non hæmisphæria cuprea exquiſitius ſibi juncta; Jucundum & preſſionis aeris atmoſphærici ad oculum demonſtrans experimentum eſt, quod *Magnificus DN. PRÆSES, rerum naturalium feliciſſimus ſcrutator, in Collegio ſuo experimentali curioſo phyſico* exhibet, nimirum ſi veſica qualiscunque firmiter annectitur antliæ orificio, ex eaque contentus aer beneficio emboli expellitur, videbimus, latera veſicæ quàm firmiſſime ſibi adjungere, adeo etiam ut dilaceretur prius veſica, quam latera dimoveri queant; Preſſione itaque tali externa fibræ cutis propius ad ſe invicem accedunt, pori coarctantur, & ex illis omne fluidum incolens expellitur; Tali ratione etiam generantur calli in manibus & pedum plantis, labor enim & agitatio illarum partium cum duris, multaque ambulatio callos copioſiſſimos compreſſione fibrarum carnearum producit. Quod autem pori arctiores exiſtant in ipſo callo, tranſpiratio hac in parte prohibita edocet, ex facili enim in talibus partibus generantur ulcuſcula (vulgo Queeſen) ichorem purum continentia, quæ ex effluviis ſub cuticula collectis propter clauſos poros ſuccreſcunt. Ut itaque accedamus ad applicationem, calli fiſtularum acceſſendi potiſſimum ſunt ab externo aëre gravi, qui intrans ſinus & cavitates immediate fibris carneis incumbit, poros coarctat & circulationtm fluorum per partes has compreſſas reſtringit & ſufflaminat, unde vita ſive ſenſu & motu privantur, viſcidæ autem particulæ tam extra quam intra ſeſe per compreſſionem apponunt, ſicque callo incrementum accedit: Experimentum domeſticum eſt, pultes calidos in ſuperficie gignere cuticulam craſſiuſculam, quæ non niſi aëris externi preſſuræ debetur, qua firmius conglutinantur particulæ viſcidæ repreſſis particulis fluidis mobilibus: Simili ratione aer fri-

gidus operatur in molliores carnis partes, illas indurando ac firmando; Denique ad duritiem illam callosam acidi ulcerosi vis coagulans fluidas partes multum facit, utpote experimentis chymicis constat, acidos spiritus sive salis, sive nitri, sive vitrioli sit, confusos cum lacte, sangvine, albumine ovi mox substantiam satis firmam producere: Idem contingit, si spiritus nitri affunditur oleo Juniperi, concrescit exinde resinosa ac solida substantia, quæ candelæ seu igni admota instar resinæ inflammabilis est: Simili ratione acidum ulceris fluidum illud seu liquidum, quod per meatus solidarum partium transit, in motu sistere potest, ipsisque coagulum inducere. Callus hic sensatione caret, dum constat ex lamellis firmiter sibi connexis, in quibus & per quas nullus fit motus, itus & reditus sangvinis, lymphæ & fluidi nervei; membranaceæ & fibrosæ partes firmissime constrictæ, dum sufflaminant motum fluidi simul sensu & motu privantur. Præterea callus resistit in fistulis omni sanationi, hinc non nisi callo remoto, fistulæ sanabiles fiunt, partium enim conglutiuatio ad se invicem impeditur, dum nimirum materia nutritia alibilis per callosos poros non penetrat, hinc coadunitio fibrarum haud fieri potest.

XV.

Accedimus jam ad productionem cavernarum & sinuum obliquorum, qui in fistulis cernuntur & proprie eas constituunt. Nimirum materia acris in partium solidarum tubulis stagnans, dum exitum non invenit, pressura tam propria quam aeris incumbentis viam sibi præparat, poros vicinæ carnis intrat, filamenta ipsius dilacerat & depascit, duriora nominatim ossa, cartilagines, arteriam & nervum primo intacta relinquit, dum tam subito perforare ea nequit, novam hinc efficit cavernam, ex qua deinde novi producuntur canales. Sic in Juvene supra memorato accuratam quasi reflexionem materiæ observabamus, fistula nimirum in uno latere incipiebat, ad os terminabatur, â quo reflectebat, ut si ex altero latere rediret. Quis non hic perspicit, qua ratione multiplices sinus ac canaliculi in uno ulcere appareant; canales isti fistulosi rotunditate maxime gaudent, quia aeris pres-

presſio circa latera omnia in parte illa exeſa æqualis eſt, unde rotunditas exſurgit; Præterea orificium fiſtularum exterius multo durius & anguſtius eſt, quam canalis interior, quoniam materia acris ichoroſa ad orificium non perfringit, ſed gravitate ſua in profundum magis ſerpit & ad latera, accedit quod aer frigidus exterior oras ulceris tumidiores & duriores reddat, unde orificium anguſtius evadit, cui viſciditates facile ſe applicant materiæ ſanioſæ effluxum impedientes, ſerpens hinc magis intrinſece ampliores efformat ſinus & cavitates.

XVI.

Sunt & alia, quæ fiſtulis conjunguntur, quæ propriam etiamnum animadverſionem diſiderant, nimirum cernitur in fiſtulis pro diverſitate ſubjectorum & partium affectarum variæ materiæ effluxus, in nonnullis pus album coctum, in aliis nigricans, graveolens viſitur, nonnullæ ichorem ſaltim tenuem acrem fundunt dilutum, etiam mali odoris, verſicolor eſt. Bonum ſignum exiſtimatur, ſi coctum & album pus apparet. Accidit plerumque in recentibus fiſtulis, vel ſi materia partes ſangvineas & carneas vel novā cavernam in antiquioribus paraverit, ut hinc pus rubrū, ichoroſum appareat; Albedo puris debetur commixtioni particularū acidarum cum gelatinoſis & oleoſis ſucci nutritii: Familiaris chirurgorum præparatio eſt ungventi de lithargyrio, ubi ſolutio lithargyrii cum acido facta per intimam mixtionē & triturationem cū olivarum oleo album infert calorē, idem contingit, quando ovi abumen cū fruſto aluminis per tempus agitatur. Notas *Clariſſimis Dn. Muys* (11), quod ſi aqua fortis commiſceatur cum ſero ſangvinis, momento exſurgere colorem album & materiam inſtar puris. Graveolentia intimæ reactioni ac mutuæ particularum ſalinarum ac ſulphurearum combinationi ſeu putredini diſſolventi debetur, notum enim eſt, corpora ſulphurea maxime mineralium in poris diverſorum ſalium agitata, exemplo præparationis ſulphuris aurati antimonii & lactis ſulphuris, fœtentiſſimum exhalare odorem, notat enim fœtor

(11, *In podalirio ſuo, ſuper obſ. 2. decad 4.*

summam salium sulphuris sangvinei contextum destruendi activitatem, hinc in cancrosis & sphacelosis ulceribus exsecrandus fœtor exsurgit; testari solet pessimus ejusmodi odor de corruptione partium solidarum & acredine humoris peccantis notabiliori. Materia effluens sæpius maxima acredine tincta est, ita ut linteamina arrodat. *Henricus ab Heer* (12) scribit, quod in ulcere uteri aliquando instrumentum exploratorium immissum nigrum & arrosum fuerit. Nos quoqué raram ac singularem notavimus historiam *Jenæ* sub ductu *Excellentissimi Dni. D. Schlevogtii, Anat. Chir. ac Botanices Professoris celeberrimi, Patroni mihi quam colendissimi*, nimirum, corripiebatur ante biennium vir quidam é plebe malo ischiadico in latete dextro, hoc nulla observata diæta nullisque adhibitis remediis in ulcus succrescebat, quinque itaq; digitis infra articulationem ossis femoris cum coccyge apertum ingentem materiæ copiam fudit, ulcus vero cum nullis remediis nec internis nec externis cederet, fistula exoriebatur, qua per longum temporis spatium summis cum torminibus vexatus, accedente tandem tumore aquoso scroti & partium aliarum circumjacentium, miserrime obiit. Post sectionem cadaveris & speciatim ulceris hujus invenimus circa caput ossis femoris & in ipso capite ac acetabulo ossis coccygis acerrimam caseosam & tartaream materiam magna in copia, qua ligamentum, quo os femoris cum coccygis acetabulo connectitur & quod magis est ipsa cartilaginosa substantia, qua hæc ossa in articulationibus circumducuntur, consumpta, ipsaque ossa summa carie corrupta cernebantur; luculento indicio, potens acidum & acre ibi latitasse. Et quamvis acredo hæc gustus organon non semper feriat propter nimiam molecularum tenuitatem, non neganda tamen illa ipsa est, sic regulus, vitrum & crocus antimonii acrimonia haud expertia sunt, quam etiam exserunt, dum scirrhosas carnes item exsuperantes absummunt, in lingva tamen minime percipitur. *Johannes Bauhinus* (13) meminit, vitrum antimonii mundasse ul-

(12) *obs.* 14.
(13) *In epistol. ad Caspar. Bartholin. lib. de caut. cap. XIV.*

ulcera sordida & egregie aperuisse steatomatum folliculos. si tenuis est lympha utplurimum acris minus purulenta, tunc acidi spicula oleosis & ramosis plus temperata & obtusa sunt, haud quaquam autem in sanie & ichore; *Veteres* has species puris nominarunt *Virus, melagium, sordes & ichorem. Virus* est tenuis ac foetida materia, quae carnem ac cutem exedit; *malagium* oleosa, quae communiter â carie ossium oritur & valde foetet. *Ichor* tenuis succus sulphureus & salsus est, *sordes* est materia lardo similis, qvae lutosa spissa & non facile per canaliculos fluit musculorum.

XVII.

Discussis hisce operae erit pretium paulo penitius determinare, quibus indiciis opus sit ad cognoscendum hunc affectum. Optime autem id efficitur, si externe digitis id exploramus, an dura adsit productio, an illa per lineam rectam vel curvam in cute proserpat & paucus vel nullus dolor sentiatur. Formam fistularem specillo sive instrumento exploratorio inquirimus, si nimirum adsunt longae productiones vel in recta linea vel in curva, tunc profundius ingreditur instrumentum, hoc enim exploramus, quo tendat fistula, an ad latera pertingat vel sursum aut deorsum: certum quoque signum est, si ulcus fistulosum semel curatum denuo recrudescat, & in hoc vel in alio loco renovetur. *Paraeus* (14) Multis, *inquit*, cuniculis & in labyrinthum anfractuosae judicantur fistulae, si non alte descendit specillum, & nihilominus plus saniei effluit, quam tam exigui ulceris ratio ferat: an vero tortuosa sit, opus est, ut id recte cognoscamus, praestamus autem id ipsum virgula quadam cerea vel instrumento tali, quo solet vulgus purgare suas tobaci fistulas, hae enim ad quaecunque latera se flectere & ad fistulae figuram sese accommodare possunt. Quod vero specillo vel instrumento exploratorio jubent explorari *Celsus* (15) & *Paulus*, id *Hippocrates* per allii re-

(14) *lib. 12. cap. 23.*
(15) *loc. citato.*

recentem scapum experitur. (16) Certiores quoque reddimur de fistulæ præsentia, si ulcus diu duraverit, quæ enim annua sunt ulcera, in iis cicatrices cavas fieri, necessū est, monente *Hippocrate*. (17) Congruū adhuc est exponere signa ad specialiores fistulas cognoscendas necessaria, quoniam autem hæc maximam partem nomina sua receperunt â parte affecta, sic & signa exinde fluunt. Fistulam itaque lacrymalem cognoscimus ex exulceratione carunculæ fistulosa circa oculi angulum majorem; sæpius saltim intumescentia adest cum rubore, qua compressa sanies erumpit & serum acre album aut viscidum, interdum etiam visitur extrinsecum foramen. Fistulam maxillarem indicat plerumque effluxio materiæ inter manducandum & oscitandum, præsertim si vasa lymphatica sunt corrosa. Ani & intestini fistulam manifestant ante apertionem manifestissimi dolores, rupto vero abscessu, ichor exstillat summi fœtoris, si fistula salvo sphinctere intestinum perforaverit, specillo explorari potest, utpote hoc deprehendi potest digito oleo inuncto & ano intruso, quod si auten fistula tortuosa est, stylus non facile in anum penetrat, sed feces alvinæ per fistulam redduntur, & liquor injectus per anum exitum quærit. Si fistula non penetraverit intestinum, sed inter recti tunicas hæret, patet id ex immisso specillo, quod digito non fit obvium, sed intestini membrana tegitur.

XVIII.

Examinatis sic causis & phænomenorum occurrentium rationibus expositis, nunc ad prognosin sive affectus nostri eventum properandum est. Attendenda autem hic primum est sedes fistulæ & partis affectæ structura ac conformatio. Summatim tamen asserimus, fistulas quæ ad interiora pertingunt per culi haud esse expertes & difficilem admittere sanationem, cum non tam commode mundari, nec ad ea medicamenta tam facile pertingere possint, & quam facillime pars quædam & vas nobilius arrodatur. Sic lethalis est illa, cu-

(16) *lib. de fistul.*
(17) *aph. 45. lib. 6.*

cujus mentionem facit *Dn. Marchette*, (18) ubi ex vulnere ossis sterni fistula exorta fuit, & ad ipsam cordis substantiam penetraverit; Ex adverso fistulis, quæ extrinsecus sunt & visui obviæ, melius opitulari possumus, sic promte curantur, quæ superficiales & cutaneæ sunt, quarum curam inter quatuordecim dierum spatium promittimus. Si autem ad musculorum tendines arterias, venas nervosque penetrant extra periculum non sunt; *Hippocrates* (19) *inquit*, fistulæ difficillimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis ac cavæ sunt, & procedunt ac sanie manant semper & caruncula in osculo ipsis inest; Curatu autem faciliores sunt, quæ in mollibus & carnosis partibus existunt; quæ circa articulos fiunt, ægre sanantur partim ob synoviæ fluxum molestissimum, partim etiam ob motum ibi continuum; *Hildanus* (20) Insanabilia fistulosa ulcera pronunciat, quæ circa juncturas mandibularum sunt, his tamen non attendentibus vidimus talem fistulam nuperrime curatam in virgine circa juncturas maxillarum, hæc dabat puram & continuam lympham tam inter cibos masticandos quam oscitandum; sic diuturna & difficilis observatur curatio, si fistula obsidet oculi canthum, intestina, vesicam, canalem urinarium tum propter sensibilem partium constructionem, tum propter impeditam medicamenti applicationem. *Albucasis* (21) fistularum, *inquit*, quæ ad intestinum rectum aut vesicam tendunt vel ad ossa caudæ penetrant, curationem nihil aliud esse, quam laborem infirmorum & fatuitatem stultorum medicorum. Cui tamen experientia teste prorsus contradicimus.

XIX.

Porro diversa quoque nascitur prognosis quoad amplitudinem vel augustiam cavitatum; fistulæ, quæ ampla habent orifica, melioris notæ sunt illis, quæ angusta habent; Item quæ breves desinunt in cavernas & sinum, quæ unum ductum

(18) *obs. 47. pag. 119.*
(19) *In coac.*
(20) *obs. 48. cent. 4.*
(21) *cap. 88. lib. 2.*

ductum quasi in alium mittunt, molestiam chirurgo creant in curando satis magnam. *Galenus* ait, (22) fistulæ profundæ, antiquæ anfractuosæ & quæ plures habent sinus ægre recipiunt curationem, ut & illæ, quæ ad os transeunt, talem *Paulus Æginetta* (23) curare absque manus opera impossibile esse judicat, nisi temporis spatio squama vel os abscedat; porro etiam quamdiu os cariosum & callus in fistula remanet, nulla speranda reconvalescentia est, nam os sphacelatum semper inficit partes vicinas. Ulterius fistula, quæ â carie ossis est, omnem respuit sanationem, nisi pius succuratur cariei; ab ulceribus vero, abscessibus & vulneribus quæ sucrescunt, melius & citius sanescunt. In scorbuticis & cachecticis, uti omnia vulnera & ulcera sic quoque hæ difficulter clauduntur; docet id ipsum *Hippocrates* (24) dum inquit: Ulcera hydropicorum vix imo ne vix curantur, hinc etiam cavendum est, ne cauteria inurantut hydropicorum corporibus: novi, inquit, *Heurnius* (25) hoc evenisse in Doctore, medicoque celeberrimo Ultrajectino, qui cum ab aqua fatigaretur, inuri suis cruribus ulcera jussit, at illa mox ad gangrænam abibant & hominem abripiebant. Denique ratione accidentium prognosin facimus, sic si ê fistulis v. gr. excernuntur lapides, qualem *Schulzius* communicavit (26), & in qua vermes generantur, quales *Borellus* (27) nec non Magnificus *Dn. PRÆSES* (28) observarunt: Item si per fistulosa ulcera excretiones ordinariæ, ut hæmorrhoidum fluxus per fistulam intestini recti, qualem nos hic *Halæ* observavimus in viro magni nominis, & mensium per uteri fistulam, de quibus casibus differit *Kerkringius* (29), longum & diuturnum requiritur tempus in curatione.

XX. His

(22) *lib. 3. de humoribus.*

(23) *lib. 4. cap. 49.*

(24) *lib. 6. aph. 8.*

(25) *in comment. ad aph. 8. lib. 6. Hippocr.*

(26) *in ephem. ann. 9. & 10. obs. 185.*

(27) *in obs. medico-physic. obs. 48. cent. 2.*

(28) *in notis, quam* Poterio *dicavit cap. 47.*

(29) *in observat. anatom. 85. & 86.*

XX.

His omnibus nunc expositis ut methodum medendi quoque tradamus ordo & ratio postulat, ante autem quam id efficimus, quæstionem & dubium illud, quod plurimi medicorum & chirurgorum movere solent, resolvere & diluere volumus. Utrum nimirum fistulæ antiquæ tuto consolidari queant, nec ne? Negativam sustinent, *Paræus*, *Galenus*, *Hildanus*. *Paræus* (30) Veteres, inquit, & quæ per plures annos fluxerunt fistulæ si occluduntur cicatrice, non solum gravissima pariunt symptomata, sed & mortem inferunt præsertim in corpore senili & infirmo; quam sententiam author forte ex *Galeno* (31) hausisse videtur, qui ait, quod antiquæ fistulæ in loco declivi & â principali parte remotæ sint relinquendæ, sique ex se ipsis vel alio pacto claudantur rursus, aperiendæ. *Hildanus* quoque suam affert experientiam, referens (32): cuidam viro, qui fistulam multis laboribus cicatrice obduxisset, post curationem tot ac tanta supervenisse symptomata, ut illam rursus aperire coactus fuerit, hoc facto ægrum non solum convaluisse, sed etiam multos annos commodæ adhuc vixisse, neque consolidationem fistulæ amplius tentare voluisse, ne sibi accidat, quod Poëta canit:

Incidit in scyllam, qui vult vitare charybdim,

Hisce nunc consentiunt *Barbette* (33) *Vidus Vidius*, *Arnoldus de Villa nova*, (α) *Fabricus ab Aquapendente* (34) Ex neotericis *Paulus Ammanus* (35), (36), *Scultetus* (37). Mea sententiâ decretum hoc & statutum fluxisse ex illorum ignorantia videtur: fistulas itaque legitime ad sanationem perducere posse, ex ratione & experientia firmum ha-

(30) *lib. 12. pag. 21.*

(31) *Comment. 39. sect. 3. lib. 6. epidem., & lib. de humoribus.*

(32) *cent. 5. obs. 73.*

(33) *lib. 3. cap. 5. de fistul.*

(α) *in parabol. medicat. de curatione meatus innatnral. c. 4. aph. 1.*

(34) *lib. 3. sect. 1. cap. 13.*

(35) *in prax. vulner. lethal. histor. 5. decad. §. pag. m. 178.*

(36) *Idem in paranes. pag. 370.*

(37) *In armamentar. chirurg. tab. 45. fig. 3, 7.*

habemus, quod tamen pace illorum virorum dictum fuerit. non nego, ulcera illa antiqua, item fonticulos diu gestatos cum euphoria si in corporibus impuris celerrime clauduntur ante debitam sangvinis purificationem, sæva quædam symptomata inducere posse ipsa experientia consentiente; emunctoria enim ibi quasi nova formata sunt, per quæ non tantum serum copiosum viscidum, sed & salsum & acidum propter pororum convenientiam singulis diebus evacuatur, quod alias retentum quantitate sua facile delinquit; Interim tamen & in contrarium citamus experientiam uberrimam, ulcera vetustissima item fonticulos â longo tempore inustos citra ullum incommodum consolidatos fuisse, modo internis prius remediis depurantibus, corrigentibus, evacuantibus impuram humorum massam decenter invertere & eliminare ex corpore studeamus. Sic quoque nota sunt nobis varia exempla, ut fistulæ etiam antiquissimæ citra ullum sanitatis incommodum aut subsequentem morbum etiam absque copioso internorum usu consolidatæ fuerint. Potius asserimus, fistulas neglectas & sine curatione relictas in ingens vitæ discrimen corpora injicere: cernimus quotidie in fistulis lacrymalibus, quod cœcitas, nisi opportune ipsis medeamur, presso pede subsequatur, dum nimirum aqueus humor nurrimento suo debito privatur. Deinde in sinu fistulæ continua acredo generatur, quæ innumeras cavernas & cuniculos parit exesione ac corrosione sua, unde humorum ingens corruptio & sphacelus creari potest. Extat hanc in rem singularis observatio apud *Horstium* (β), nimirum filia XXII. annorum per trienninm fistulosis ulceribus circa genu dextrum laborabat, hinc corpus consumptum, continuo dolebat pars affecta, & quoniam totum os una cum patella cariosum judicatum fuit, de pedis supra genu amputatione deliberatum fuit, exstirpatum ergo est felici cum successu. Item *Marchette* (38) narrat, se in fistula lumbari per tempus aperta id fuisse expertum, quod æger continua febri & magna pedum macie correptus fuerit.

XXI.

(38) *obs. 56.* (β) *lib. 9. obs. 20.*

XXI.

Ut autem proximius ad ipsam curum accedamus, præmittendæ prius sunt indicationes, ad quas tanquam nauta ad pyxidem nauticam suam navim, chirurgus curandi rationem ducere ac dirigere debet. *Primum* ergo est, si quædem adest humorum discrasia seu impuritas, hæc ut penitus tollatur, necessum est; *Secundo*, respiciendum eo est, ut callus removeatur & scirrhus, sine cujus remotione nunquam exspectari potest constans cura. *Tertio*, ossium caries & corruptela auferenda est, si adest, quo facto denique fistulæ mundandæ, fibræ conglutinandæ, & cavitas carne replenda. Quod primam indicationem concernit, summe necessarium est, illis in casibus, ubi igens humorum discrasia, tollere illam non quidem V. S. ac cucurbitulis, purgantibus fortioribus aut diaphoreticis calidioribus, sed magis illis, quæ acrimoniam salsam tartaream diluunt, temperant, infringunt, & evacuatoria publica aperiunt; Ex hisce autem omnibus palmam præripiunt præmissa, si plethora urget, venæ sectione, decocta seu potius infusa saturata vulnerariis & lignosis sangvinemque edulcorantib9 v. gr. herb. heder. terrest, agrimoniæ, fumar. sannicul. pilosell. hepatic. fl. bellid; urtica mortua, scordio, vincetoxico, radice chinæ, aristolochiæ rotund., altheæ, lign. sassafr, sassaparill., Juniper., conis abietis &c. nec in parva sed in magna quantitate, nec bis vel tribus vicibus, sed per aliquas septimanas singulis diebus ad minimum bis hausta. Tali modo exhibita magna præstare solent, magnum enim in medendo arcanum existimamus, debitam quantitatem medicamentorum nosse; sæpe optima sunt remedia, quæ nisi justo tempore, dosi ac quantitate offeras nil prorsus proficiunt. Consentientes hac in re quoque habemus *Forestum* (39), qui in fistulis maxima cum utilitate se propinasse decoctum lignorum testatur, vide plura, quæ habent *Franc. Pecquetius* (40), *Johann Tagaultius* (41).

(39) *lib. 7. obs. chirurg.*
(40) *lib. 3. cap. 13.*
(41) *lib. 2. inst. chir.*

Foreſt. (42), *Sennert.* (43). Huc quoque quadrat *Paracelſi* (44) decoctum vulnerarium.

XXII.

Præterea notum eſt, ad ſangvinis depurationem etiam vulgariter laudari ſalina neutra, nitroſa, tartarea, item tinctu-ras bezoardicas, mixturas diaphoreticas, ſalia volatilia, ſpiritus volatiles oleoſos, fuliginis, lignorum & quæ ſunt generis alia; ſed ut paucis de hiſce interponam judicium meum, hæc mihi haud quaquam noſtro ſcopo quadrare videntur, utpote medicamenta ſalina neutra item fixa alcalina humores magis acuunt, ſalſedinem, quæ jam ſufficienter ineſt, inducunt & ad diſcraſiam ſangvinis ſalſam & tartaream corrigendam parum contribuunt, niſi ad abſtergendam inteſtinorum amurcam illa quis velit adhibere. Volatilia calida & acria nimis exagitando maſſam humorum & ſangvinis calorem inteſtinum accendunt, partes humidas & ſeroſas diſſipant, & acrimoniam humorum adaugent. Præter autem hæc dicta jam interna purgantia leniora admittimus, maxime pilulas ex gummi ammoniac. & mercurio dulci mixtas, hæ quotidie uſurpatæ ad aliquot ſeptimanas potentiſſime obſtructiones ſolvunt, viſciditates corrigunt, ſalivam copioſius fundunt nec nõ ſuccum in pancreate & glandulis inteſtinalibus exiſtentem: præter hæc & rhabarbarina, ſenna maxime per infuſionem parata commendari merentur. Quæſtio etiam oritur, an ſalivatio merculialis locum habere poſſit? Nos pro affirmativa decernimus, ſi nimirum lympha inſigni peccat coagulo & obſtructiones ductuum minimorum obſtinatiſſimæ ſunt, ita ut decocta prædicta ad rebelles has obſtructiones tollendas inefficaces ſint, maxime accedit, ſi luis gallicæ ad ſit ſuſpicio; hoc quidem certum eſt, fiſtularum callum tali ſalivatione tolli non poſſe vel ſolvi, interim tamen depuratis corporis noſtri fluoribus facilius externa efficaciam ſuam exſerunt, & effe-

ctum

(42) *obſ. 17. lib. 7.*
(43) *lib. 5. part. 2. cap. X.*
(44) *in chirurg. parva p. m. 182. & 242.*

ctum laudabilem præstant. Si autem hujus applicationem imbecillitas viscerum forsan impediret, mercurialia temperatiora in usum trahenda sunt, ejusmodi generis sunt cinnabarina, cinnabaris enim nil nisi mercurius sulphure ligatus est, sique in copia per aliquot dies adhibetur, lymphæ coagulum egregie solvit, hinc in nervorum affectibus magnæ est efficaciæ, modo quis rite eam applicet. Epilepsiam hac sola curavit *Excell. DN. PRÆSES.*

XXIII.

Pergimus ad secundam nunc indicationem, quæ in hoc versatur, ut callositas & scirrhescentia auferatur, in hoc enim maximum curationis momentum est; quemadmodum autem nullum os fractum conglutinatur, nisi interveniente callo, sic nulla fistula radicitus curatur; nisi callo remoto. Ut autem decenter illum removeamus, opus est, ut decenter & immediate callositatibus hisce remedia callum absumentia applicemus, hoc autem utplurimum impediri solet fistularum, quoad exteriora, angustia, hinc præcipue opus est, ut prius orificia hæc dilatemus & satis ampla reddamus, quo pertingere ad callum & medicamenta applicari decenter queant; dilatant autem horum ulcerum oras arctas & præduras, omnia quæ humorem imbibentes vim quandam expansivam elasticam continent, quem in finem recipiuntur vulgo medulla sambuci, spongia cera probe imbuta & præparata, quæ mihi videtur omnium optima, ut & radix consolidæ, gentianæ, hæc efformata in figuram pyramidalem & parte acuminata in fistulam intrusa hujus humiditatem imbibendo sese expandunt sicque pedetentim absque dolore viam patentem medicamentis parant. Cavendum autem hic est, ut in extractione harum turundarum cauti eamus, ne dum nimis sint distentæ hæ turundæ & hærent in partibus, extractione frangantur & portio quædam intus maneat, unde sæva & dolorifica symptomata oriri possunt, quapropter bene monet *Dn. à Sölingen* (45), non ex fragili materia illas debere fieri & interdum,

 opus

(45) *Chirurgia pag. 201. part. 2. Cap. 3.*

opus esse, ut filo alligantur, ne intimius sese in fistulis insinuent. Dilatato ergo quantum satis est orificio, applicari debent illa medicamenta, quæ callum & scirrhum illum dissolvunt & absumunt, præstant autem id tam medicamenta quam instrumenta.

XXIV.

Medicamentis aufertur præcipue in iis locis, ubi nec incisio nec ustio locum habet, & si recentes sunt, nec callus admodum crassus & durus est, sunt autem hæc medicamenta septica varii generis magis vel minus acria & corrosiva pro conditione calli etiam applicanda. Inter mitiora quæ tenuem recentemque callum eximere possunt, sunt succus nicotianæ, radix ari, helleborus albus. *Hollerius* (46) scribit, magna vis inest helleboro contra callos, immissus fistulæ ad tertiū diem callum adimit. Media sunt ammoniacum, alumen ustum, vitrum antimonii, ungvent. ægyptiacum, rubr. *Felic. Wurzii*, (47), apostolic., aqua virid. Hartmann. crocus metallor, viride æris & butyrum antimonii cum limatura martis ad temperamentum redactum. Ex valentissimis sunt mercurius præcipitatus, sublimatus, lapis infernalis, aqua fortis, oleum & spiritus vitrioli, oleum arsenici. *Tagaultius* (48) describit aquam summe proficuam in omnibus callosis fistulis constantem ex mercur. sublimato, ungvento Ægyptiaco, aqua plantag. & rosar. *Sölingen* (49) commendat turundas ex pergameno liquore aliquo corrosivo imbutas. Nos sæpius experti sumus, si mercurius sublimatus miscetur cum camphorato ungvento, quod præstantissimus subsequi soleat effectus. Novimus quoq; emplastrum ex butyro antimonii & cera confectū quod callos probe auferat. Circa hæc dicta remedia in genere notandum est, quod primo liquida injicienda sint, solida autem sive pulveres cum humidis vel ungventis in spissam formam reda-

(46) *In institut. chirurg. lib. 3.*
(47) in der Wund-Artzney-Kunst.
(48) *lib. 3. de ulceribus.*
(49) *loco citato.*

redacta sub specie turundarum quantum licuerit applicanda: *Tertio* acria illa salina caustica in partibus membranaceis tendinosis nerveis cautissime adhibenda, novam enim inflammationem dolore isto acerbissimo accersere possunt: *Quarto* mercurialia, ubi ossa sunt affecta & vitiata, cautissime applicanda sunt: *quinto* in applicatione, oleosa & unctuosa mixta cum hisce seu corrosivis valde labefactant & infringunt illorum vim: *sexto*, tamdiu autem turundæ & alia medicamenta solida caustica sunt linquenda, donec callus mortificatus se â sana carne separet & exitum affectet;

XXV.

Præterdicta autem novimus adhuc remedium excellentissimum, quod in absumendo callo vix par habet, cujus præstantissimum usum non semel sed plus quam triginta vicibus expertus est *Dominus meus Parens Halberstadii* & in districto vicino chirurgiam felicissime multorum non sine invidiâ exercens. Est antem remedium illud unum simplex nulla acrimonia manifesta corrosiva imbutum, nullum graviorem inflammatorium dolorem excitans, aut alia sæva symptomata producens: in omnibus fistularum generibus locum habet, callum intra tres vel quatuor dies durissimum ita absumit, & exedit, ut totus separatus extrahi queat, simul quoque possidet vim absumendi ulceris acidum corrosivum. Post extractionem collosæ substantiæ optimum generatur pus & consolidatio sequitur exoptata. Usus ejus hic est; redigitur nimirum in pulverẽ deinde cum liquido vel sola salvia miscetur, ex hac mixtura fiunt turundæ, quæ in cavitates istas quantum licet intruduntur, sic effectum dictum præstantissimum edunt: è contrario si cum unctuosis & oleosis commiscetur, non talis subsequitur effectus: est simplex, in pharmacopœis notissimum, quod alias etiam in fistulis commendant, sed semper cum aliis contraindicantibus adhibent. Antiquissimi chirurgi legitime id adhibuerunt, sic qnoque vetustissimus Chirurgorum & Medicorum *Hippocrates* (γ) hujus remedii inter alia mentionem facit.

Si

(γ) *lib. de fistul. ani.*

Si una vice non totus hoc remedio eximi poteſt callus propter obliquum cuniculorum ductum ſecunda vel tertia vice applicetur & ſic omnis auferri poterit. Semper autem hoc obſervandum eſt in applicatione, ut profundius immittatur in fiſtulam & quamvis non omnibus calli partibus immediate applicari queat, accidit tamen, dum ſucceſſive ſolvitur hæc turunda, ut vis medicamenti penetret ad abſconditos ductus & efficaciam ſuam ibi exerat.

XXVI.

Inſtrumentis quoque fiſtuloſum callum auferunt nonnulli chirurgi vel acutis vel ignitis, illis, dum circulus ille calloſus ê medio aufertur, ita ut carnoſæ fibræ ſeſe connectere iterum poſſint, his, dum eſchara callo inducitur & mortificatur. Ex acutis optima ſunt cultri falcati, qui ſe ad turtuoſitatem fiſtularum probe applicare poſſunt, uti eſt *Syringotomum* apud *Dn. Söling.* (50) delineatum. Quomodo ignita applicentur videantur citati *Dn. Sölingen, Scultetus* (51) *Paræus, Vigo* & reliqui plures. Quod ſectionem attinet, non tutum ea eſt remedium, nam & interdum & nervi & arteriæ reſecantur & prudentem requirunt & circumſpectum Chirurgum.

XXVII.

Tertia denique indicatio eſt, ut caries, ſi quæ adeſt, oſſis dematur, interdum caries manifeſta eſt oculo, interdum fit manifeſta ſpecillo, ſi hoc, in fundo ulceris aſperitas percipitur, viſui patet, ſi os denudatum fiat pingvius & ſucceſſive nigrum & poſt nigredinem hinc & inde perforatum. Ulcera autem uti omnia ſic quoque fiſtuloſa, ubi oſſium caries latet ad perfectam cicatricem perduci nequeunt, ſed etiam optima ſuppurata protinus recidivant, non enim poteſt firmiter conglutinari caro cum oſſe carioſo, quia ſanies ex oſſe plorans ſemper novum generat ulcus quod etſi conſolidetur, caro tamen, quæ ulceri ſupervenit, eſt flaccida mollis, minus dolens & ſimul ſub ulcere ſerpens, ſaniesque effluit longe copioſior pingvior

&

(50) *in operat. chirurg. tab. 5.*

(51) *in armament. chir. tab. 14. fig. 10. & 14. & tab. 35. fig. 8.*

& acrior, quã in ulcere recte sese habente. Hæc autẽ caries tollitur, si per labia ulceris dilatata caries ossis in conspectũ venit, ut hinc ipsi ossi immediate medicamenta applicentur, vel si hoc nõ potest & os profundius est, liquor infundi siphone debet; Ex omnibus autem quæ prævalent hic sunt omnia illa, quæ sale volatili oleoso & copioso prædita sunt, penetrantia enim opus est, ut minimos tubulos, ex quibus ossa constant, medicamentorum particulæ possint intrare; Sal autem volatile requiritur oleosum, quo acidum ulceris corrigi queat: Celebrantur autem inter hæc oleum caryophyllorum, cochleariæ, camphoræ ex cortice radicis cinamomi paratum, & præsentissimum omnium pulvis *euphorbii*, de hujus singulari efficacia legi potest *Riverius* (52), item *Hildanus* (53), (54), nec non *Dn. Muys* (55). Necessum etiam est, ut primo os cariosum lima teratur & rodatur vel etiam scalpello, donec incipiunt apparere punctula rubicunda. Funditus autem eam delere solet ferrum candens, si os ipso tangatur sæpius, quod tum ratione evaporationis acidi, tum ratione alterandi acidum agere videtur, uti bene ratiocinatur modo citatus *Cl. Dn. Muis l. c.* Notabile enim est, fœtidum odorem post applicationem ferri candentis cessare statim. Ossi autem denudato aspergatur pulvis mastichis, myrrhæ, aloes, rad. ireos florent., aristoloch., vel pulvis ad cariem *Sculteti (56) ex balsamicis constans* applicetur. Quibus super imponi possunt filamenta carpta & denique ungventum digestivum. Si liquore opus est, potest is fieri ex aqua calcis viv., aloe, myrrh., essent. euphorb. & spiritu vini camphorato, Interdum accidit, quod festucæ os sponte sua relinqvant, seque firmiter lateribus carneis & calli adhæreant, hinc conducit sæpius cum instrumento chirurgico (vulgo mit dem Schraub-Eysen) flocculis linteis obvoluto id ipsum os attingere, ut liberum exinde evadat & forcipe eximatur.

E XXIIX.

(52) *cent. 2. obs. 73.*
(53) *cent. 2. obs. 93.*
(54) *obs. 21. & 96.*
(55) *obs. 8. decad. 1*
(56) *part. 2. obs. 50.*

XXIIX.

Obstaculis itaque omnibus remotis in eo omnis cura ac diligentia est adhibenda, ut bona carne impleatur fistulosa cavitas, & cicatrice obducatur orificium, quod interdum sponte sua accidit, si fibræ non nimis â se distant & serum γλυσχρὸν bonum præsens est, saltim superposito simplici emplastro, quod tonum partis firmat & ab aeris injuria defendit: quod si autem fistula nimis ampla est, decoctum ex vino, myrrha, aloe, fl. rosar. rubr., rad. aristol. rot., scordio, centaur. min. syringe repetitis vicibus calide injiciendum est, quo sordes adhuc plenius detergantur, putredo arceatur & occlusio promoveatur; sed meretur hic attendi, quod tunc temporis fistulæ apertæ servari debeant, quo pus possit exire, si autem turundâ fistula clauditur, pus stagnans facile novos sinus facere, & novum callum producere potest. *Dn. Owerkamb* (56) omnes canales & turundas ex linteo carpto confectas in totū rejicit in omnibus vulneribus & ulceribus, quoniam callum pressura sua inducere possunt duriorē & ulcus ampliare: Verum existimamus, distingvendum esse inter turundas molliores ex linteo carpto confectas & duriores, quæ utplurimum id efficere solent; sæpe enim ex totali prohibito usu turundarum calli sinusque de novo generari possunt, qualia exempla habet *Sölingen* (57) & *Dn. Muys* (58) *qui inquit*, turundæ tam diu usurpari possunt, donec omnis durities ablata fuit, id est, donec omnis materia cris resoluta sit, & exitum affectet; quoad usum canalium plumbeorum existimamus, plumbeos obstipante sua vi nocere posse, melioris notæ autem esse argenteos & tales, qui tantum transeunt orificium, & licet sic orificium fiat callosum, tamen ex facili & brevi hic callus caustico levi tolli potest. Tales canales servantur in ulcere tamdiu, donec omnis durities est ablata & cavitas novis fibris est repleta ad orificium usque, hinc eximitur & cicatrix inducitur fal-

(56) in dem Neuen Gebäude der *Chirurgie, pag. 310. & 555.*

(57) *part. 2. cap. m. 196.*

(58) *In podalirio super observ. 4. decad. 4.*

ſaltim emplaſtro ſaturnino. Carnis autem generatio eſt ſolius bonæ materiæ nutritiæ & ſangvinis boni opus, nec unquam ex ſolis medicamentis ſperari poteſt; dicuntur autem ſarcotica, quæ balſamicas, temperatas & dulces particulas fovent, quæ humidum exceſſivum conſolidationem retardans abſumunt, roborando ipſas partes & acidas ſalſas partes ſangvinis temperando, palmaria autem ſunt balſamum Locatelii, peruvianum, Copayæ, gummi animæ, elemi, ſtyrax liquida, maſtix, myrrha. *Eſſentia incarnans elegantisſima fit*, quæ componitur ex fl. roſar. rubr., hyperici, millefolio, aloe, myrrha, maſtiche, ſuccino, gummi elemi, balſamo peruviano & melle, ſpirituoſa enim balſamica longe melius humiditates abſumunt, quam terrea conſtringendo ipſas fibras & coagulando quoque, dum influxum humorum impediunt.

XXIX.

Quomodo autem cura ſit dirigenda pro diverſitate partis affectæ, & quas cautelas fiſtulæ ſingularium partium expoſcant, paucis adhuc delibabimus; In fiſtula lacrymali ſi cauterium applicatum fuit potentiale, oculus plerumque tumore & inſigni inflammatione corripitur, hinc ut probe iſte defendatur collyriis inflammationem arcentibus & palpebræ reſpiciantur, omni ope nitatur chirurgus. Urgente oſſis naſi carie cauterium actuale tanquam longe tutius & efficacius potentiali applicandum eſt, quod etiam commendatur â *Vigierio* (59): modum inuſtionis vide loco citato, item apud *Aquapendentem*, *Sölingen*, *Scultetum* (60). In operatione hac probe attendendum eſt, ut oculum bene muniamus, quod *Duranti Scaccho* (61) debemus juxta *Ammannum* (62). *Aquapendens* cannulam argenteam intrudit, ne oculus à ferro candente lædatur, & cannulam fortiter parti affectæ applicat, ut valida compreſſione ſenſus quodammodo obtrudatur, tum ferro candente ulcus

 exu-

(59) *in chirurg. pag. 263. 264.*
(60) *tab. 31. fig. 345.*
(61) *ſubſidiaria med. 13. cap. 2.*
(62) *paræneſi pag. 405.*

exurit, usque dum os lustrare possumus, tum videatur, an os ulterius sit cariosum, nec ne, si est, adhuc uratur, postea curari poterit, ut ulcus omne: ferrum hoc candens præscribit hic author sub forma nuclei olivæ. In principio autem talis fistulæ adstringentia solummodo adhibenda sunt, ut pori vasorum coarctentur, ne humores transmittant vitiosos, & cum lacrymæ solæ exeruntur, nec pus sibi conjunctum habent, aqua aluminosa inspergi potest. *Bartholinus* (63) ad callum in fistula hac lacrymali eximendum applicat solummodo adstringentia, quæ ut commode detineri possint in loco affecto adaptatum est instrumentum ab *Aquapendente* excogitatum, cujus figuram dabit depictam *Scultetus* (α). Interdum quoque accidit, ut simul callus cum dente evellatur, hinc subsequuntur guttæ sangvineæ, ubi id sæpius observavimus, præsertim autem in nobili Westphalo *de Frisbergen*, qui aliquot fistulas habebat in gena, dente evulso totus callus exemtus fuit, & sangvinis profluxus ex fistula subseqvutus, sicque feliciter curatus fuit; Vide de eadem cura *Sennert.* (64) *Marc. Aurel. Severinum* (65), *Guidon. de Caulico* (66).

XXX.

fistulæ ani sigulare & proprium quid habent, quod utplurimum non nisi sectione domentur, hanc quamvis *Aquapendens* prohibeat in historia de pastore, qvi mortuus fuit ex doloribus, quos sibi procuravit stimulando hoc intestinum cum ligno, certum tamen est, illam periculo prorsus esse expertem; Magnus *Hippocrates* (67) scribit: rectum intestinum, & secans & resecans, & consuens & urens & putrefaciens, etiamsi gravissima sunt, nihil læseris, ex quo aphorismo patet, an nimirum hæc vulnera lethalia judicari debeant, uti affirmavit olim

(63) *Cent. 5. obs. 84.*

(α) *tab. 8. fig. 1.*

(64) *lib. 2. prax. part. 1. cap. 10.*

(65) *Chirurgia efficaci part. 2. cap. 120.*

(66) *tractat. 4. doctrin. 2. cap. 2.*

(67) *lib. de hæmorrhoidibus.*

olim *non nemo* in diſputatione quadã ulterius idem *Hippocrates c. loc.* dicit: ſphincterem tuto poſſe incidi quovis modo ſine officii ſui læſione, ſi ſaltim ejus octava pars relinquatur intacta, alias ſequeretur in voluntaria fecum excretio & tandem ipſa mors; inſtrumentum quod in fiſtulis ani requiritur eſt ſyringotomon, quo diſcinditur callus cum carne, cavitate majori facta facilius callus reliquus auferri poteſt. Obſervationem quandã, quod totus ſphincter diſciſſus fuerit, habet *Owerkamb de ruſtico* (68), an autem huic hiſtoriæ fides habenda, limatiori judicio pollentibus relinquo. Nemo melius de curatione harum fiſtularum ſcripſit quam ipſe *Hippocrates libro* ſæpius allegato. *Celſus* commendat (68) ſetam equinam aut filum ſericum, cujus trajectione ampliat ulcus: vide qvoqve de huj9 curatione *Scultet.* (69), Item *Sölingen* (70). In fiſtula thorocis obſervandum, turandas pro dilatatione filo allegandas eſſe, ne cavitatem thoracis intrent, præcipue autem turunda cava plumbea vel argentea pariter filo alleganda intrudatur, ut ſic materia pedetentim evacuetur. Ultimo tandem quoad ipſam diætam, ut accuratiſſime victus ratio obſervetur, omnia ſalſa, acria viſcida cane pejus & angue vitentur. *Magnificus* DN. HOFFMANNUS, PRÆSES (71) annotavit, quod quoties acidis veſcantur ulcuſcula artificialia geſtantes altero mane pruritum & dolorem ſentiant &c. Porro omnis exceſſus in potu maxime ſpirituoſo vitandus eſt, & affectuum regimen perfectum ſervandum, corpus per intervalla purgandum, non nimium comedendum, excretiones ſangvinis conſvetæ promovendæ maxime menſium & hæmorrhoidum, craſſus ſalſuginoſus fugiendus & infuſa diluentia ſangvinem temperantia frequentius uſurpanda.

FINIS.

(68) *cap. 13. de fiſtul. pag. m.351.*

(68) *lib. 7. cap. 4.*

(69) *In armament. chir. Lab. 45. figur. 34. 567.*

(70) *cap. 38 pag. m.330.*

(71) *In diſſertat. ſua acroamatica acutiſſima de acidi & viſcidi inſufficientia pag. 8. c. 2.*

Nobilissimo atque Clarissimo

DN. ROEPERO

S. P. D.

PRÆSES.

SIcuti effato *Ciceronis Lib. 1. de Leg.* Juris disciplina non haurienda est ex edictis Judicum Tabulis XII., sed ex intima Philosophia: ita quoque ars medendi salutaris non ex autoritatibus placitis & assertis Medicorum, sed ex intima naturæ Philosophia sive mechanica rerum cognitione addiscenda est. Pulcherrime monet *Hippocrates Lib. de Steril. c. 18. §. 1.* πειρῶτι φύσικος εἶναι, conare ut Physicus sis. Etenim, postquam Medici altius quædam agitare conati, sibi rerum naturæ cognitionem vindicaverunt, dici vix potest, quantum per has vires salutaris nostra Professio increvit. Nec profecto sine exquisita mechanismi naturalis tam universalis quam particularis doctrina medicina ullo modo rationalis esse potest, sed trunca & debilis erroribusque tum in theoria tum in praxi quam plurimis manet immersa, adeò ut dicere non verear, Physices doctrinâ qui destitutus est, purum putum esse empiricum, utut vulgo existimetur sapientissimus. Jure proinde meritoque tibi gratulor Clarissime ROEPERE, quod longè solidius & subtilius excoluisti studium Medicum tuum secus ac vulgaris consvetudo est. Quartus jam circumagitur annus ex quo tu primus discipulorum meorum mecum accessisti hanc Fridericianam, ubi consvetudine

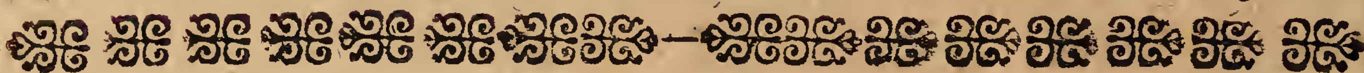
ac

ac familiaritate mea assidue usus est. Primum experimentalis Philosophiæ studiis, in quibus nos à primis annis viximus, deditissimus fuisti. His ceu fundamentis superstruxisti & pulcherrimo junxisti connubio Medicæ artis præcepta, utpote quæ magnum robur, firmitatem ac lucem ab istis accipiunt. Chirurgiæ studium omnium utilissimum & quod raro in Academiis agitatur, à pueritia satis solide percoluisti apud Parentem tuum Virum in hac scientia dexterrimum & non vulgarem. Cadaverum dissectionibus compluribus & curiosis viscerum inquisitionibus ac præparationibus solertissimè adfuisti eximiam nobis simul præstando operam. Chymiam tam curiosam philosophicam, quam pharmaceuticam indefesso studio magnoque labore tractasti. Praxeos nostræ assiduus fermè comes & attentus spectator fuisti. Quinimò nihil intermisisti eorum, quæ ullo modo accessionem fœnerari poterant studio tuo, quæ tingere ingenium magis & ad solidam eruditionem perducere: Nec ulli occasioni aliquid addiscendi vel vivendi te subtraxisti, quare non possum non genuinum artis filium te meritò salutare & honoribus istis, quos decoris ingeniis distribuimus, dignissimum judicare. Qua de causa ex animo gratulor & optime ominor de studiis tuis laudatissimis probè maturis atque infirmum robur adoletis, quæ, ut jam fructus etiam ferant pulcherrimos ex toto pectore opto, precorque. Indulgeat clementissimus & largissimo ac uberrimo fœnore gratiam, omniaque virtutum ornamenta in Te effundat, ut misere ægrotantes insigne levamen ac solatium ex Tuo experiantur auxilio. Dabam ex Athenæo Fridericiano VIII. Idus Mart. Anno M DC XCVII.

Dum

DUm Medicus doctas Chirurgis detegis artes,
Ingenii dotes detegis ecce Tui.
Pergas tam doctos porro ſubire labores
Patria pro ſtudiis præmia digna feret.

Experientiſſimo Dn. Doctorando
ita gratulatur
SAMUEL STRYKIUS, JC.

AUdit diſcipulus perfectus; quando Magiſtrum
Perfectum refert, exprimit & ſequitur.
Eſtque novo Medico ſic nomen filius artis,
Ut præcepta ſequi diſcat & arte dare.
Non opus eſt multis extollere laudibus hinc te,
Nam ROEPERE diu γνήσιος *eſſe ſtudes*
Filius Hoffmanni, quem ſanior orbis adorat,
Omnes quem Medici tollere ad aſtra ſolent.
Sic imitare modo deinceps hunc gnaviter artis
Principem; & in Pindo præmia magna feres.

Honori Nobiliſſimi Domini
Doctorandi
deproperab.
J. P. LUDOVICUS, P.P

